

LUND UNIVERSITY

Fondutredning med förhinder

Persson, Anders

Published in:
Helsingborgs Dagblad

1981

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Persson, A. (1981). Fondutredning med förhinder. *Helsingborgs Dagblad*, (1981-11-18).

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

KULTUR

Fondutredning med förhinder

Under hela 70-talet stod löntagarfondsfrågan i den politiska debattens centrum. Till yttermera visso började det på LO-kongressen 1971 med ett antal motioner om branschfonder. Dessa resulterade i en utredning av Rudolf Meidner som förelades LO-kongressen 1976. I och med detta tvingades de politiska partierna och andra organisationer att ta ställning till löntagarfonderna.

Under 70-talets andra hälft tillsattes löntagarfondsutredningen. LO-tagarna och kapitaltillväxten. SAF presenterade en utredning 1976. LO och socialdemokraterna lade fram ett gemensamt förslag 1978. O.s.v. I början av 80-talet har nu resultaten av 70-talets debatt presenterats. LO och socialdemokraterna presenterade sitt slutliga (?) förslag 1981.

Löntagarfondsutredningen lade, efter många om och men, i september 1981 fram ett rump hugget slutbetänkande. Rump hugget därför att man inte lyckades nå enighet om principfrågorna och olika förslag till fondmodeller. Oenigheten gjorde att man bestämde sig för att utesluta två avsnitt ur slutbetänkandet.

Det är mot bl. a. denna bakgrund som nu utredningens siste ordförande Berndt Öhman ger ut Principfrågor för fondmodeller. Det sjätte publicerade kapitlet ur löntagarfondsutredningens principbetänkande, Liber Förlag ca-pris 60 kr. Öhman framhåller att ingen ledamot av utredningen har godkänt den version som nu har publicerats.

Inga avslöjanden

Titeln lovar på något sätt en del. Den har ett hemlighetsfullt anslag som förutspår avslöjanden. Men den förväntningen kommer på skam. Huruvida "det sjätte publicerade" avslöjar något eller ej står i direkt relation till vilka förväntningar som knys till löntagarfonderna.

Löntagarfonderna fick under 70-talets senare hälft karaktären av en kombination av å ena sidan kapitalbildning och å andra sidan vinstdelning. Löntagarfonderna skulle alltså dels lösa problemet med den låga produktiva investeringsnivån i industrin och dels ge arbetarna inflytande över företagen.

I debatten har dessa båda sidor betonats olika av olika grupper. De som har menat att fonderna skulle innebära ett kapitaltillskott till industrin har betonat kapitalbildningen och vidare menat att arbetarnas inflytande skulle stärkas genom en spridning av aktieinnehavet på individuell väg.

Andra har haft förhoppningen att fonderna skulle leda till socialism och betonat vinstdelningen som ett sätt för arbetarkollektivet att ta makten i företagen. För dem som har denna förhoppning torde boken vara mycket avslöjande. De fondmodeller som utredningen har diskuterat har vad jag kan förstå inga socialistiska övertoner. De leder — om de genomförs — istället till en modifierad kapitalism.

Vad är marknads-ekonomi?

Syftet med fonderna är enligt Principfrågor för fondmodeller (som jag i fortsättningen kallar Dokumentet) ingen står bakom det och det i huvudsak har värde som just dokument) trefaldigt: de ska medverka i kapitalbildningen, "göra löntagarna delaktiga i företagets förmögenhetstillväxt" och stärka företagsdemokratien.

Fonderna ska vidare verka inom ramen för marknadsökonomi. Detta betonar också LO och socialdemokraterna i sitt förslag. Men vad menas då med marknadsökonomi? Ja, om man ska tro Dokumentet så är marknadsökonomi och kapitalism i det närmaste två utbytbara begrepp. Man säger att marknadsökonomi vilar på tre hörnstenar: fri företagsanshet, "en entydig

incitamentsstruktur" (incitament = ung, impuls) och ett fungerande informationssystem.

Marknadsökonomi behandlas alltså som ett ekonomiskt system, inte en del av ett ekonomiskt system. Marknadsökonomi kan nämligen också tolkas som ett sätt att organisera en stor del av resursfördelningen, d.v.s. företagen får signaler från marknaden om vad konsumenterna köper och producerar i enlighet med dessa signaler (i det ideala fallet bör tilläggas).

Fonderna och vinsten

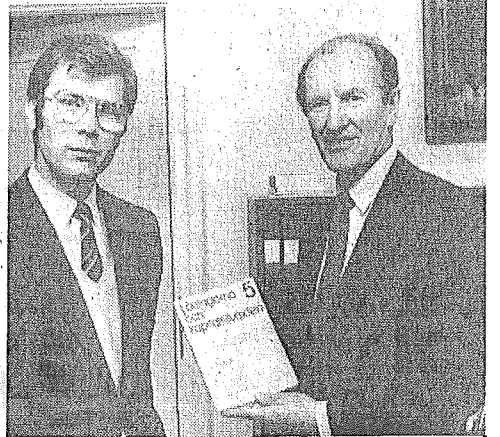
Fonderna ska finansieras på två sätt. För det första ska en viss del av lönen tillföras fonderna och för det andra ska fonderna tillföras en del av företagets vinst. Detta att fonderna ska ha del i vinsten skulle enligt många göra arbetarna positivt inställda till en lägre lönenivå.

Fondernas totala kapital ska placeras genom köp av aktier. Utredningen har här diskuterat olika kriterier för placeringar. I Dokumentet framkommer det att vinstmaximering ska styra fondernas placeringspolitik. Fonderna ska sträva efter högsta möjliga avkastning på insatt kapital.

Det diskuteras också andra kriterier som t. ex. bevarande eller skapande av sysselsättning. I Dokumentet tillbakavisas dessa kriterier och man menar att det är statens uppgift att göra ingripanden i marknadsökonomi och inte fondernas.

Makten i företagen

Allt detta måste ju göra den som trodde att fonderna i utredningens tappning skulle bli ett bekvämt sätt att avskaffa kapitalismen ytterst besviken. Men, säger kanske hon eller han, på sikt kommer ändå

LÖNTAGARFONDSUTREDNINGENS siste ordförande Berndt Öhman ger i höst ut "Principfrågor för fondmodeller", ett avsnitt som uteslöts ur det slutbetänkande, som Berndt Öhman (till vänster) på bilden överlämnar till budgetminister Rolf Wirtén i september. Här finns knappast några socialistiska övertoner, konstaterar Anders Persson. De fondmodeller som utredningen diskuterat leder på sin höjd till en modifierad kapitalism.

fonderna att ta över aktiemajoriteten i företagen. Tyvärr, även den förhoppningen kommer på skam.

Det sägs nämligen uttryckligen ifrån att avsikten med fonderna inte är att de ska växa i all oändlighet. Har man en gång bekänt sig till marknadsökonomi som ekonomiskt system innebär det också att man, åtminstone i teorin, säger sig vilja uppnå en decentraliserad ekonomi med fri konkurrens och utan monopol.

Gentemot fonderna är detta onekligen ett bekvämt argument.

Dessutom: om fonderna kan sägas leda till en spridning av aktieinnehavet så har man ju också visat sin ambition att, om än i blygsam omfattning, demokratisera ekonomin. Man har hävdat teorin gentemot de monopol som i realiteten styr dagens kapitalistiska ekonomi.

Så inte ens vid horisonten syns det någon ljusning för dem som vill avskaffa kapitalismen med hjälp av Statens offentliga utredningar.

Anders Persson